

**QO‘YLARNI KO‘PAYTIRISHDA BIOTEXNOLOGIYADAN
FOYDALANISH, TURLI YOSHDAGI QO‘CHQORLARNING JINSIY
FAOLLIGI VA URUG‘ SIFATINI BAHOLASH**

Baratov Kamol Urolboy o‘g‘li

E-mail: kamolbaratov1494@gmail.com

Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar
universiteti magistri

Mirzayev Sanjar Kilichevich

E-mail: mirzayevsanjar3322@gmail.com

Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar
universiteti magistri

Annotatsiya. Ushbu maqolda qo‘ylarni ko‘paytirishda biotexnologiya usullaridan foydalanish va turli yoshdagi qo‘chqorlarning jinsiy faolligi va urug‘ sifati bo‘yicha tadqiqot natejalari keltirilgan.

Kalit so‘zlar: biotexnologiya, jinsiy faollik, urug‘, qo‘ylar.

Annotation. This article presents the results of research on the use of biotechnological methods in sheep breeding and sexual activity and seed quality of rams of different ages.

Keywords: biotechnology, sexual activity, semen, sheep.

Biotexnologiya fan-texnika taraqqiyotining murakkab ko‘p tarmoqli sohasi bo‘lib, turli mikrobiologik sintez, genetik va hujayra muhandisligi, muhandislik enzimologiyasi - o‘simliklar, hayvonlar va hayvonlar organizmida oqsil fermentlarining ta‘sir qilish shartlari va ketma-ketligi haqidagi bilimlardan foydalanishni o‘z ichiga oladi. odamlar, sanoat reaktorida (Yu.A. Ovchinnikov). Biotexnologiya mikrobiologiya, biokimyo va biofizika, genetika va sitologiya,

bioorganik kimyo va molekulyar biologiya, immunologiya va molekulyar genetika chorrahasida paydo bo‘ldi. biotexnologiya tirik organizmlarni zamonaviy qurishning yangi usullari bilan bog‘liq muammolarning keng doirasini oladi; foydali mikroorganizmlar, madaniy o‘simliklar va qishloq xo‘jaligi hayvonlari.

Ma'lumki, zamonaviy qishloq xo‘jaligi biologiyasining ajoyib yutuqlaridan biri - sun'iy urug‘lantirish usullarini ishlab chiqarish, so‘ngra spermani yaxshilash, azotda uzoq saqlash - ayniqsa qimmatli ishlab chiqarish genfondidan maksimal darajada foluchimalydarajada bu zotlarni qayta tiklash jarayonini faollashtirishga imkon berdi. Zamonaviy klassik genetikaga ko‘ra, ikkala ota-ona ham naslga taxminan bir xil ta'sir ko‘rsatadi. Shu nuqtai nazardan, naslchilikni yanada takomillashtirish alohida zo‘r urg‘ochi qishloq xo‘jaligi hayvonlari genofondidan keng foydalanish asosida ham mumkin. Buni biotexnologiya usullari, xususan, erta embrionlarni transplantatsiya qilish usuli asosida amaliy tanlashda amalga oshirish mumkin. Qo‘ylarning mahsuldorlik va naslchilik sifatlarini oshirishda zamonaviy ko‘payish usullaridan foydalanish nasl sifati bo‘yicha sinovdan o‘tgan va takomillashtiruvchi deb e‘tirof etilgan urug‘lar yordamida sun'iy urug‘lantirish kombinatsiyasi bilan cheklanadi. Boshqa biotexnologik usullar, masalan, embrion transplantatsiyasi, tuxum olish, yetishtirish va urug‘lantirish, urug‘ va embrionlarni jinsiga ko‘ra saralash juda qimmat, yetarli darajada mukammal emas va amalda qo‘llanilmaydi. Hozirgi vaqtda seleksiya va naslchilik ishlari va hayvonlarni ko‘paytirish masalasi keskin. Birinchidan, faqat yuqori mahsuldor nasldor hayvonlar bilan sarmoyadan maksimal foyda olish va sanoatning rentabelligini oshirish mumkin. Ikkinchidan, chorva mollari sonini ko‘paytirish va qo‘ychilik mahsulotlari yetishtirishning asosiy dastagi podani ko‘paytirish ishlarini kuchaytirishdir.

Chorvador qo‘chqorlarning jinsiy faolligini aniqlash katta nazariy va amaliy qiziqish uyg‘otadi.

Jinsiy faollikni aniqlashda asosiy testlar sifatida qo‘chqorlarning bitta eyakulyatsiyani olish uchun sarflagan vaqti va sakrashlar soni olingan.

Sperma yig‘ish boshlanishidan 30-35 kun oldin qo‘chqorlar sun‘iy qin qafaslariga tizimli ravishda o‘rganila boshlandi. Jinsiy foydalanish rejimi ishlab chiqaruvchining individual xususiyatlarini hisobga olgan holda o‘rnatildi. Shartli jinsiy reflekslarni tiklash uchun qo‘chqorlarga har kuni bittadan, urug‘ni yig‘ish boshlanishidan oldin oxirgi 7 kun ichida kuniga 1-2 katak berildi.

Sperma yig‘ish boshlangandan beri ishlab chiqaruvchilarning jinsiy faolligini saqlab qolish va yuqori sifatli sperma olish uchun qo‘chqorlar kuniga 2 ta katak yuklangan. Sperma kuniga 2 marta qabul qilindi: ertalab va kechqurun. Shuni yodda tutish kerakki, qo‘ylarning jinsiy faolligini saqlab qolish va uni yuqori darajada ushlab turish uchun kun tartibiga qat‘iy rioya qilish kerak.

1-Jadval

Turli yoshdagi qo‘chqorlarning jinsiy faolligi

Ko‘rsatkichlar	Yoshi	
	1,5 yosh	2,5 yosh
Nazorat davrida sakrashlar soni 3 soat	8,10	11,30
1 sakrashga ketgan vaqt, sek	37,2	31,0
Jinsiy reflekslar ifodalanishi, ball	4,66	4,90

Qo‘ylarini sun‘iy qochirishni to‘g‘ri tashkil qilish uchun ularni fiziologik va jinsiy yetukligini hisobga olish, kuyukishning boshlanish vaqtini, sun‘iy urug‘lantirish usullari va yana bir qancha tadbirlarni bilish juda muhimdir. Qo‘ylar 3-4 yoshga kirganda fiziologik yetuklik davri hisoblanib, bu paytda ularningg mahsuldorlik ko‘rsatkichlari eng yuqori darajaga yetadi. Jinsiy yetuklik davri esa 6-8 oylik davridayoq namoyon bo‘ladi. Qo‘ylarni jinsiy yetuklik davri ularni saqlash va oziqlantirish sharoitiga bevosita bog‘liq. Urg‘ochi qo‘zilarni juda erta (5-6 oyligida) qochirish ularning keyingi o‘ssishi va rivojlanishiga, mahsuldorligi va ko‘payish sifatiga zararli ta’sir ko‘rsatadi. Shuning uchun podada 4,0-4,5 oylik to‘qlilar (urg‘ochi qo‘zilarni) qo‘chqorchalardan alohida saqladi. Sovliqlarni qochirishga tayyorlash

uchun qari va surunkali kasal ko‘payishga yaroqsiz sovliqlar puchak qilinib, podadan chiqarilib yuborildi. Veterenariya–sanitariya ishlari, qo‘tirga qarshi cho‘miltiriladi, emlash va kuzgi jun qir qilishi o‘tkazildi. Qo‘ylar kuzgi hosildorligi yaxshi yaylovlarda boqiladi. Nimjon qo‘ylarga 250-300 g dan qo‘shimcha omuxta yem yoki konsentrat ozuqalar berildi. Sovliqlar sutkasiga 2-3 marta sug‘orildi, ularga tuz va bo‘r berib turildi. Qo‘chqorlar urug‘lantirishga 30-35 kun qolganda nasldor qo‘chqorlar asta–sekin urug‘lantirish punktiga haydab keltirildi. 20-25 kun qolganda ular kuchaytirilgan me‘yorga o‘tkazildi, bu me‘yor ular tirik vazni va urug‘lantiradigan sovliq miqdoriga moslab tuzildi

2-Jadval

Turli yoshdagi qo‘chqorlar urug‘i sifati

Ko‘rsatkichlar	Qo‘chqorlar yoshi	
	1,5 yosh (n=4)	2,5 yosh (n=4)
Jami sakrash soni	31	35
Olingan urug‘, ml	30,9	44,8
Bitta eyakulyat xajmi, ml	0,99	1,28
Rezistentligi, ming	28,54	35,06
1 ml da konsentratsiya (mlrd)	3,21	3,98

Jadval ma`lumotlaridan ko‘rinib turibdiki Turli yoshdagi qo‘chqorlarning urug‘i sifatini o‘rganish uchun 1,5 va 2,5 yoshli qo‘chqorlar saralab olindi tajriba davomida qo‘chqorlarning Jami sakrash soni 1,5 yoshda 31 tani 2,5 yoshda 35 tani tashkil qildi olingan urug‘ miqdori 1,5 yoshda 30,9 mlni 2,5 yoshda 44,8 mlni tashkil qildi bitta eyakulyat hajmi 0,99 ml 1,5 yoshda va 1,28 mlni 2,5 yoshda tashkil qilgan. shunday qilib qo‘chqorlarning urug‘ sifati yoshiga qarab o‘zgaradi. qo‘ylarni ko‘paytirishda biotexnologik usullardan foydalangan holda urug‘ sifati va jinsiy faolligi muhim bo‘lib ulardan foydalanish yo‘nalishini ertaroq aniqlashga qo‘chqor sifatini aniqlash

imkoni yaratadi ushbu tajriba natijasida qo‘ylarning yoshlararo ko‘payishini biotexnologik holatini nazorati qo‘ylarni yoshlari o‘rtasida katta tafovut mavjud emasligini ko‘rsatdi va yosh qo‘chqorlardan ertaroq foydalanish samarali ekanligini ko‘rsatdi va ishlab chiqarishga ertaroq ulardan foydalanish tavsiya etiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1.Aybazov M.M., Mamontova T.V., Seitov M.S. Povyshenie rezultativnosti osemneniya oves kriokonservirovannoy spermoy. Selskoxozyaystvenniy 2017

2.Boboqulov N.A., Popova V.V., Ibragimov J.X., Xaydarov Q., Rafiev B., Razrabotat effektivnye priemy intensivatsii proizvodstva myasa v karakulevodstve. Samarkand 2018.

3.Ismailov M.Sh., Yusupov S.Yu., Gaziev A., Fazilov U.T., Boltaev A.J., Ismailova M.M. Qorako‘l qo‘ylarining qayta urchish qobiliyatini yaxshilash bo‘yicha tavsiyanomalar. Samarqand 2016

